

Nr 14.

Ankom till riksdagens kansli den 14 mars 1942 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om semesterersättning m. m. till vissa över stat anställda för militär tjänstgöringstid under år 1940.

Genom en den 27 februari 1942 dagtecknad proposition, nr 93, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Förordning

om semesterersättning m. m. till vissa över stat anställda för militär tjänstgöringstid under år 1940.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Värnpliktig, vilken i enlighet med vad Kungl. Maj:t den 14 oktober 1939 därom föreskrivit vunnit anställning över stat vid sådan del av krigsmakten, som organiserats såsom neutralitetsvakt, och i dylik anställning eller såsom inkallad jämlikt § 28 mom. 1 eller § 36 mom. 2 värnpliktslagen den 30 juni 1936 (nr 443) tjänstgjort under år 1940, äger tillgodonjuta semesterlön, ersättning för sådan lön eller ersättning för semester enligt lagen den 28 juni 1941 (nr 560) om semester för viss militär tjänstgöringstid m. m.

2 §.

Vid tillämpning av denna förordning skola bestämmelserna i lagen om semester för viss militär tjänstgöringstid m. m. ävensom i kungörelsen den 28 juni 1941 (nr 561) med tillämpningsföreskrifter till nämnda lag äga motsvarande giltighet.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för det i propositionen framlagda förslaget, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Gällande bestämmelser.

I lagen den 28 juni 1941 (nr 560) om semester för viss militär tjänstgöringstid m. m. föreskrives i 1 §, att, om arbetstagare, å vilken lagen om semester äger tillämpning, under år 1940 varit inkallad till tjänstgöring jämlikt § 28 mom. 1 eller § 36 mom. 2 värnpliktslagen (här avses äldre värnpliktslagen den 30 juni 1936, nr 443), sådan tjänstgöring skall, med iakttagande i övrigt av vad i semesterlagen stadgas, jämnställas med militär tjänstgöring, varom förmåles i 4 § andra stycket sistnämnda lag, d. v. s. tjänstgöringstiden skall anses utgöra arbetad tid. I fråga om månad, för vilken arbetstagare äger åtnjuta semesterlön eller ersättning därför på den grund, att tjänstgöring jämlikt § 28 mom. 1 eller § 36 mom. 2 värnpliktslagen jämnställes med tid, då arbete utförts för arbetsgivares räkning, skall dock sådan lön eller ersättning utgå av statsmedel med 10 kronor samt utbetalas i den ordning Konungen bestämmer. — Äger person, som under år 1940 varit inkallad till tjänstgöring jämlikt § 28 mom. 1 eller § 36 mom. 2 värnpliktslagen, icke enligt bestämmelserna i 1 § av 1941 års lag utfå semesterlön eller ersättning därför för tjänstgöringstiden, skall enligt 2 § i sistnämnda lag, där sammanlagda tjänstgöringstiden under året uppgått till minst 90 dagar, i den ordning Konungen bestämmer till honom av statsmedel utgå ersättning för semester med 10 kronor för varje tidrymd av 30 dagar tjänstgöringen under året sammanlagt varat. — Vad i 1941 års lag stadgas skall beträffande värnpliktig, tillhörande årsklass 1939 eller 1940 eller årsgrupp 1940, jämlikt 3 § äga tillämpning allenast i den mån av honom fullgjord militär tjänstgöring överstiger 180 dagar.

Den 28 juni 1941 utfärdades även *kungörelse (nr 561) med tillämpningsföreskrifter till lagen om semester för viss militär tjänstgöringstid m. m.*

Enligt värnpliktslagen den 30 juni 1936 (nr 443), vilken gällde under år 1940 men numera är upphävd, avsågo bestämmelserna i §§ 28 och 36 värnpliktiga men däremot icke fast anställda.

Med värnpliktig avsågs enligt § 1 mom. 2 *inskrivningsförordningen den 18 december 1936 (nr 643)*, vilken jämväl gällde under år 1940, dels envar i värnpliktsåldern med undantag av den, som blivit frikallad från värnplikens fullgörande eller enligt § 1 mom. 1 var att hänföra till fast anställd, dels ock, bland andra, manskap tillhörande härens, marinens eller flygvapnets reserv. Till fast anställda hänfördes enligt mom. 1, bland andra, manskap med anställning på stat och på reservstat vid krigsmakten.

Av nu återgivna bestämmelser följer, att manskap med anställning på stat och på reservstat vid krigsmakten icke ägde tillgodonjuta förmåner enligt 1941 års lag om semester för viss militär tjänstgöringstid m. m.

Emellertid hava under år 1940 tjänstgjort även vissa kategorier manskap

med anställning *över stat*. Ingående redogörelse för olika bestämmelser rörande *över stat* anställda har lämnats i propositionen nr 92/1942 (sid. 5—7), vartill utskottet anhåller att få hänvisa. Särskilt torde böra uppmärksammas de av Kungl. Maj:t den 14 oktober 1939 meddelade bestämmelserna med däri den 6 september 1940 vidtagna ändringar.

I förevarande sammanhang må erinras därom, att enligt *förordningen den 6 juni 1941 (nr 337) om avdrag å skatt på grund av militär tjänstgöring under år 1940* till vissa årsklasser eller årsgrupper hörande värnpliktiga, som under år 1940 tjänstgjort vid krigsmakten, skulle äga att i viss ordning åtnjuta avdrag å dem på grund av taxering år 1941 påförd statlig inkomst- och förmögenhetsskatt och värnsskatt.

Framställningar om semesterersättning m. m. till över stat anställda.

I en den 10 oktober 1941 dagtecknad skrivelse till chefen för marinen har *chefen för Stockholms örlogsstation* till behandling upptagit frågan huruvida värnpliktiga, vilka jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 14 oktober 1939 vunnit anställning *över stat*, därigenom skulle hava blivit att anse såsom fast anställda och förty berövade de förmåner, som angivas i *förordningen den 6 juni 1941, nr 337*, och i lagen den 28 juni 1941, nr 560. Starka skäl syntes kunna åberopas till förmån för att de *över stat* anställda tillerkändes skatteavdrag och semesterersättning.

I anledning av skrivelsen har *chefen för marinen* i skrivelse den 1 november 1941 till överbefälhavaren över rikets försvarskrafter — med instämmande i de av chefen för Stockholms örlogsstation framförda synpunkterna och på i övrigt anförda skäl — hemställt om vidtagande av de åtgärder, som av förhållandena kunde föränledas.

Överbefälhavaren över rikets försvarskrafter har i en till Kungl. Maj:t ställd, den 6 november 1941 dagtecknad skrivelse hemställt, att, därest de *över stat* anställda redan enligt gällande regler ansåges berättigade till semesterersättning och skatteavdrag, Kungl. Maj:t måtte vidtaga erforderliga åtgärder för att förmånerna skulle komma alla överstatsanställda till godo, samt att, därest de överstatsanställda enligt gällande regler icke ansåges berättigade till semesterersättning och skatteavdrag, Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga förslag om att de skulle erhålla dessa förmåner.

Föredragande departementschefen, statsrådet Möller, har i ärendet anført bland annat följande:

»Av den i det föregående lämnade redogörelsen framgår, att vid tillämpningen av gällande bestämmelser rörande semester för viss militär tjänstgöring under år 1940 tvekan yppats, huruvida *över stat* anställda av manskapsgrad skulle äga åtnjuta förmåner enligt den i ämnet utfärdade lagen. Åtskilliga *över stat* anställda synas hava kommit i åtnjutande av sådana förmåner, andra däremot icke.

Bland över stat anställda kunna två huvudgrupper urskiljas, nämligen dels sådana, som vunnit anställning över stat efter förutgången fast anställning eller anställning såsom volontärer, och dels sådana, som fullgjort s. k. beredskapstjänstgöring i anställning över stat. Då semesterförmånerna enligt 1941 års lag avsetts allenast för värnpliktiga, synes det med hänsyn till de för överstatsanställda i den förra gruppen föreskrivna bestämmelserna vara klart, att personer tillhörande denna grupp icke böra beredas sådana förmåner. I den mån dylika förmåner dock redan utgått, torde det emellertid vara uteslutet att numera återkräva desamma. Den senare av nyssnämnda två kategorier utgöres av personer, som vunnit anställning över stat i enlighet med de av Kungl. Maj:t den 14 oktober 1939 meddelade bestämmelserna. Det är särskilt beträffande denna kategori, som frågan om tillämpligheten av 1941 års lag synes hava vållat tvekan såväl hos de anställda som hos myndigheterna.

Anställningen över stat har i fråga om personer tillhörande sist omnämnda kategori i vissa fall berett den inkallade större men i andra fall mindre sammanlagda löne- och andra förmåner än han eljest skulle hava åtnjutit, beroende på hans familjeförhållanden och tjänsteställning. Sålunda har anställningen varit särskilt förmånlig för en ogift person i någon av de högre tjänstegraderna inom manskapet och särskilt oförmånlig för en familjeförsörjare i lägre tjänstegrad. Skulle förmåner enligt 1941 års lag tillerkännas sådana över stat anställda, skulle med hänsyn till vad nyss anförts en viss differentiering möjligen kunna ifrågasättas. Emellertid måste i frågans nuvarande läge hänsyn tagas jämväl till det förhållandet, att vissa men icke alla anställda av denna kategori erhållit förmåner enligt den nyssnämnda särskilda semesterlagen och att den åtskillnad, som sålunda gjorts, icke grundats på en differentiering av nyss antydd innebörd. Såsom från de militära myndigheternas sida framhållits, är det ett intresse av vikt att dylika olikformigheter i möjligaste mån undanröjas. På nu angivna skäl har chefen för finansdepartementet i propositionen nr 92 föreslagit, att över stat anställda, vilka vunnit sådan anställning i enlighet med de av Kungl. Maj:t den 14 oktober 1939 meddelade bestämmelserna samt år 1940 fullgjort militärtjänstgöring under minst sju veckor men icke erhållit avdrag å dem på grund av taxering år 1941 påförd statlig inkomst- och förmögenhetsskatt och värnskatt, skola få åtnjuta en mot skatteavdraget svarande förmån.

I anslutning härtill anser jag mig nu böra föreslå, att till samma kategori hörande över stat anställda skola för den tid, de under år 1940 fullgjort militär tjänstgöring i egenskap av över stat anställda eller såsom inkallade jämlikt § 28 mom. 1 eller § 36 mom. 2 i 1936 års värnpliktslag, få komma i åtnjutande i princip av de förmåner, om vilka stadgas i lagen den 28 juni 1941 (nr 560) om semester för viss militär tjänstgöringstid m. m. Härvid synes emellertid icke kunna ifrågakomma att numera ålägga vederbörande arbetsgivare, om den värnpliktige fortfarande är kvar i samma anställning som han innehade vid början av sin militärtjänstgöring, att bereda den anställde lediga dagar för 1940 års semester. De nu medgivna förmånerna torde därför

böra inskränkas till semesterlön, ersättning för sådan lön och ersättning för semester, därvid kostnaderna komma att åvila statsverket. I den mån ersättning redan kan hava utgått på grund av inkallelse jämlikt nyssnämnda lagrum i värnpliktslagen skall ersättning enligt nu föreliggande förordning givetvis icke utgå.»

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot det i propositionen framlagda förslaget och får alltså hemställa, *Utskottet.*

att förevarande proposition måtte bifallas av riksdagen.

Stockholm den 17 mars 1942.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Norman, Tamm, Löfvander, Forslund, Wistrand, Roos, Olof Carlsson* och *Nils Elowsson*;

från andra kammaren: herr *Hage*, fröken *Andersson*, herrar *Hallagård, Hermansson, Holm, Larsson* i Östersund, *Barnekow* och *Jansson* i Hällefors.
